

NEAR AND

BEYOND

THE ROMAN FRONTIER

EDITURA CONPHYS
Rm. Vâlcea

<https://biblioteca-digitala.ro>

NEAR AND BEYOND THE ROMAN FRONTIER

PROCEEDINGS OF A COLLOQUIM HELD IN TÂRGOVIȘTE, 16–17 OCTOBER 2008

NATIONAL MUSEUM OF ROMANIAN HISTORY

THE CENTRE FOR ROMAN MILITARY STUDIES

5

Series editors:

OVIDIU ȚENEA

FLORIAN MATEI-POPESCU

**NEAR AND BEYOND
THE ROMAN FRONTIERS**

PROCEEDINGS OF A COLLOQUIUM HELD IN TÂRGOVIȘTE,
16–17 OCTOBER 2008

EDITORS:
OVIDIU ȚENȚEA, IOAN C. OPRÎȘ

BUCHAREST

2009

This volume is published in the framework of the STRATEG Project – PNCDI II, P4, 91010/2007, financed by the National Authority for Scientific Research (ANCS).

Series editors: Ovidiu Țentea and Florian Matei–Popescu

Advisory editors: Cristina Joița, Dana Iacovache, Corina Borș, Alexandru Rațiu (text layout)
Sorin Cleșiu (photo & illustration processing)

Cover design: Andrei Cîmpeanu

First published 2009
The authors & CRMS

All rights reserved. No part of this book may be reprinted or reproduced or utilised in any form or by any electronic, mechanical or other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, without the permission in writing from the publishers and editors.

ISBN 978-973-750-175-2

Printed by
CONPHYS
Romania, Râmnicu Vâlcea
www.conphys.ro

SUPPLEMENTUM
CERCETĂRI ARHEOLOGICE
XVI

CONTENT

Abbreviations	11–15
Mariana–Cristina POPESCU	
Pontic sigillata discovered in the dacian settlement of Poiana, Nicorești commune, Galați county	17–46
<i>Sigillatele pontice descoperite în așezarea geto–dacică de la Poiana, comuna Nicorești, jud. Galați</i>	
Sorin CLEȘIU	
Imports and roman imitations from the main <i>dava</i> type settlements on Siret River: Barboși, Poiana, Brad, Răcătău	47–84
<i>Importuri și imitații de factură romană în principalele așezări de tip dava de pe Siret: Barboși, Poiana, Brad, Răcătău</i>	
Vitalie BÂRCĂ	
Câteva considerații privind vasele metalice de import din mediul sarmatic nord–pontic	85–124
<i>A few remarks on the import metal ware within the north–pontic sarmatian environment</i>	
Horea POP, Cristinel PLANTOS	
Un import roman din zona Șimleu Silvaniei (jud. Sălaj)	125–128
<i>An imported roman artifact at Șimleu Silvaniei (Sălaj county)</i>	
Coriolan Horațiu OPREANU	
Chronology and cultural identity of the interaction zones over the frontiers of Roman Dacia	129–150
<i>Cronologia și identitatea culturală a zonelor de interacțiune de dincolo de frontiera Daciei Romane</i>	
Sorin COCIȘ	
Atelierele și producția de fibule de tip “sarmatic” (Varianta cu buton la cap și coarda înaltă)	151–163
<i>Workshops and the production of the “sarmatian” type brooches</i>	
Alexandru RAȚIU	
Pottery kilns from north–western Transylvania from the 2 nd – 4 th centuries AD	165–186
<i>Cuptoarele de ars ceramica din nordul și nord–vestul Transilvaniei în secolele II–IV p. Chr.</i>	
Robert GINDELE	
Așezarea de epocă romană de la Bervenii–Holmoș. Influențe romane în <i>Barbaricum</i> –ul din vecinătatea nord–vestică a provinciei Dacia	187–203
<i>Die römische Siedlung von Bervenii–Holmoș. Die römischen Einflüsse in dem Barbaricum aus der Nachbarschaft von Nordwesten der Provinz Dacia</i>	

Alexandru POPA	
Câteva consemnări asupra stadiului studierii vaselor din sticlă din hinterlandul daco–moesic	205–211
<i>Einige Bemerkungen zum Stand der Glasforschung in den Gebieten jenseits des römischen Limes an der unteren Donau</i>	
Costin CROITORU	
Short considerations on glass beakers discovered in the Sântana de Mureș environment between the Carpathians and Pruth	213–245
<i>Considerații sumare privind paharele din sticlă descoperite în mediul Sântana de Mureș dintre Carpați și Prut</i>	
Călin TIMOC	
Câteva observații în legătură cu fragmentele ceramice de proveniență romană în vestul Banatului de câmpie	247–252
<i>Einige Bemerkungen zu den im westlichen Raum des Banats entdeckten Keramikscherben römischer Herkunft</i>	
Dorel BONDOC	
A Roman import from the slavic–age settlement in Craiova, the point "Fântâna Obedeanu"	253–256
<i>Un import roman din așezarea de epocă slavă de la Craiova, punctul "Fântâna Obedeanu"</i>	
Delia MOISIL	
Distribuția numerarului roman târziu în <i>Barbaricum</i> : România – studiu de caz	257–294
<i>Late Roman Coin in Barbaricum. Romania – a case study</i>	
Gabriel Iulian STOIAN	
Civili și armata romană. <i>Lixae</i> și <i>calones</i>	295–304
<i>Civilians and the Roman Army. Lixae and calones</i>	
George CUPCEA	
The missions of the soldiers in the <i>limes</i> provinces. <i>Frumentarii</i> in Dacia	305–314
<i>Misiuni ale soldaților în provinciile de limes. Frumentarii în Dacia</i>	
Cosmin ONOFREI	
Recruitment and Manipulation in the Roman World	315–328
<i>Recrutare și manipulare în lumea romană</i>	
Petrică URECHE	
Tactics, Strategies and Fighting specific of the <i>cohortes equitatae</i> in Roman Dacia	329–338
<i>Tactici, strategii și specific de luptă al cohortelor equitate în Dacia Romană</i>	
Florian MATEI–POPESCU	
<i>Auxiliaria (II)</i>	339–346
Mihail ZAHARIADE	
<i>Cuneus equitum Arcadum</i> and <i>classis [in]plateypegiis</i> at Halmyris. An exchange of troops between Egypt and Thrace during Theodosius' reign. The case of Scythia	347–354

Cuneus equitum arcadum și classis [in]plateypegiis la Halmyris. Un schimb de trupe între Egypt și Thracia în timpul domniei lui Theodosius I. Cazul din Scytia

Doina BENEĂ

Cu privire la granița de sud-vest a Daciei Romane (II). Sectorul Porților de Fier 355–369

About the South–Western Border of Roman Dacia (II). The Iron Gates Sector

Ovidiu ȚENȚEA

On the defence of *aurariae Dacicae* 371–381

Despre apărarea aurariae Dacicae

ABBREVIATIONS

AAC	Acta Archaeologica Carpathica, Cracovia
AB S.N.	Analele Banatului, Serie Nouă, Timișoara
ActaArchHung	Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest
ActaMN	Acta Musei Napocensis, Cluj-Napoca
ActaMP	Acta Musei Porolissensis, Zalău
AE	L'Année Épigraphique, Paris
AIIA	Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie, Cluj-Napoca
AIM	Arheologičeskie issledovanija v Moldavii, Chișinău
Alburnus Maior I	Alburnus Maior I (ed. Paul Damian), București
AM	Arheologia Moldovei, Iași
Ancient Society	Ancient Society, Leuven
ANRW	Aufstieg und Niedergang der römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschungen. Herausgegeben von Hildegard Temporini und Wolfgang Haase, Berlin-New York
Anteus	Anteus, Budapest
AO S.N.	Arhivele Olteniei (Serie Nouă), Academia Română, Craiova
APA	Acta Praehistorica et Archaeologica, Berlin
Apulum	Acta Musei Apulensis, Alba Iulia
ArchPolona	Archaeologia Polona, Warszawa
Argesis	Argesis. Studii și comunicări, Pitești
Arheologija (Kiev)	Arheologija, Kiev, Institut Arheologii, Kiev
Arheologija (Sofia)	Arheologija, Sofija, Organ na Arheologičeskija Institut i Muzej pri B'lgarskata Akademija na Naukite
ARMSI	Academia R.S.R., Memoriile Secțiunii Istorice, București
AUI	Analele Universității Iași
Banatica	Banatica, Reșița
BAR	British Archaeological Reports, Oxford
BAR IS	British Archaeological Reports, International Series, Oxford
BCIS	Bulletin of the Institute of Classical Studies, London
BerRGK	Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Institutes, Frankfurt am Main
BJ	Bonner Jahrbücher, Bonn
Britannia	Britannia, London
BROB	Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek/Proceedings of the State Service for Archaeological Investigations in the Netherlands, Amersfoort
BSNR	Buletinul Societății Numismatice Române, București

BVB	Bayerische Vorgeschichtsblätter, München
Carpica	Carpica, Bacău
CCA	Cronica Cercetărilor Arheologice din România, București
CCDJ	Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, Călărași
Chiron	Chiron. Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts, München
CI	Cercetări Istorice, Iași
CN	Cercetări Numismatice, București
DA	Le dictionnaire des antiquités grecques et romaines de Daremberg et Saglio, Paris
Dacia (N.S.)	Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie; Dacia N.S. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, Bucarest
Dacia Augusti Provincia	Dacia Augusti Provincia. Crearea provinciei. Actele simpozionului desfășurat în 13-14 octombrie 2006 la Muzeul Național de Istorie a României, (ed. E.S. Teodor, O. Țentea), București, 2006
Dacia Felix	Dacia Felix. Studia Michaeli Bărbulescu oblata (eds. S. Nemeti, F. Fodorean, E. Nemeth, Irina Nemeti, S. Cociș, Mariana Pâslaru), Cluj-Napoca, 2007
DEAR	E. De Ruggiero, Dizionario epigrafico di antichità romane, Roma
DissPann	Dissertationes Pannonicae. Ex Instituto Numismatico et Archaeologico Universitatis de Petro Pázmány nominatae Budapestinensis provenienties, Budapest
DHA	Dialogues d'histoire ancienne, Besançon, Paris
Donskie drevnosti	Donskie drevnosti. Azovskij Kraevedčeskij muzej, Azov
Drobeta	Drobeta, Drobeta-Turnu Severin
EAZ	Ethnographisch-archäologische Zeitschrift, Berlin
EN	Ephemeris Napocensis, Cluj-Napoca
Epigraphica Anatolica	Epigraphica anatolica. Zeitschrift für Epigraphik und historische Geographie Anatoliens, Bonn
Eurasia Antiqua	Eurasia Antiqua, Berlin
FolArch	Folia Archaeologica, Budapest
Fontes Historiae	Fontes Historiae. Studia in honorem Demetrii Protase (eds. C. Gaiu, C. Găzduc), Bistrița-Cluj-Napoca, 2006
FÖ	Fundberichte aus Österreich, Viena
Gerión	Gerión, Madrid
HA	Helvetia Archaeologica. Archäologie in der Schweiz, Basel
Hesperia	Hesperia, Princeton
IAI	Izvestija na Arheologičeskija Institut, Sofija
IAK	Izvestja archeologičeskij Kommissij, Kiev
IDR I	Inscripțiile Daciei Romane I. Diplomele militare și tăblițele cerate (I.I. Russu), București, 1975

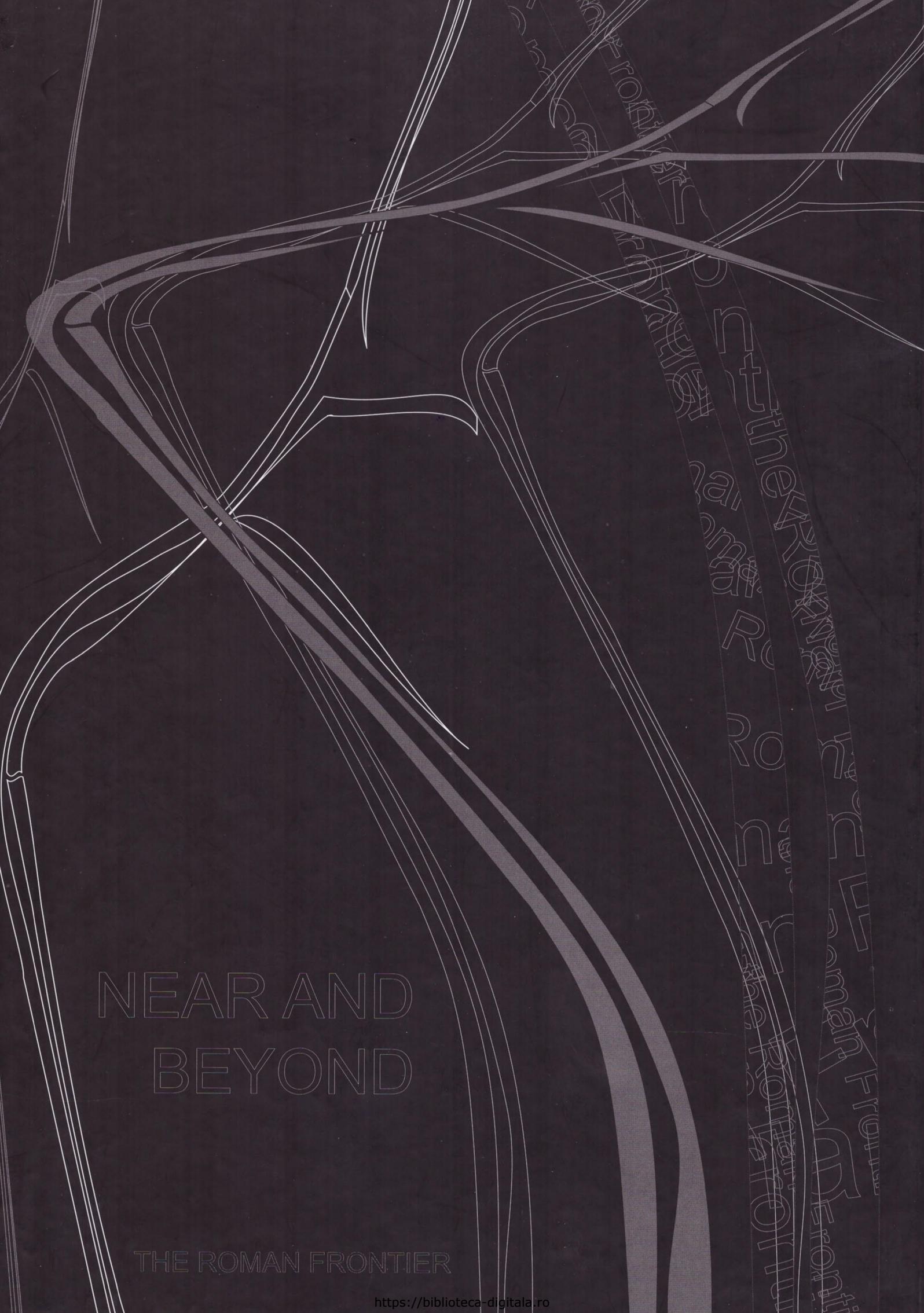
ABBREVIATIONS

IDR II	Inscripțiile Daciei Romane II. Oltenia și Muntenia (Gr. Florescu, C. C. Petolescu), București, 1977
IDR III 1	Inscripțiile Daciei romane III. Dacia Superior 1, zona de sud-vest (teritoriul dintre Dunăre, Tisa și Mureș), (I.I. Russu, Milena Dušanić, N. Gudea, V. Wollmann), București, 1977
IDR III 2	Inscripțiile Daciei romane III. Dacia Superior 2, Ulpia Traiana Dacia (Sarmizegetusa), (I.I. Russu, I. Piso, V. Wollmann), București, 1980
IDR III 3	Inscripțiile Daciei romane III. Dacia Superior 3, zona centrală (teritoriul dintre Ulpia Traiana, Micia, Apulum, Alburnus Maior, Valea Crișului), (I.I. Russu, Oct. Floca, V. Wollmann), București, 1984
IDR III 4	Inscripțiile Daciei romane III. Dacia Superior 4 (zona răsăriteană), (I.I. Russu), București, 1988
IDR III 5	Inscriptions d' Apulum (Inscriptions de la Dacie Romaine – III 5), (I. Piso) vol. I-II, Paris, 2001
IDRE I	Inscriptions de la Dacie romaine. Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie (I ^{er} – III ^e siècles) I. L' Italie et les provinces occidentales, București, 1996
IDRE II	Inscriptions de la Dacie romaine. Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie (I ^{er} – III ^e siècles) II. Zones du CIL III et du CIL VIII, București 2000
ILD	C. C. Petolescu, Inscripții latine din Dacia, București, 2005
ILJug	A. Šašel, J. Šašel. Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia repertae et editae sunt, I–III, Ljubljana, 1963–1986
IMS I	M. Mirković, S. Dušanić, Inscriptions de la Mésie supérieure. I. Singidunum et le Nord-Ouest de la province, Belgrade, 1976
IPCCA al AȘ	Institutul Patrimoniului Cultural. Centrul de Arheologie al Academiei de Științe din Republica Moldova, Chișinău
JRS	Journal of Roman Studies, London
JRGZM	Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums zu Mainz
Istros	Istros, Brăila
KJ	Kölner Jahrbuch, Köln
KSARP	Kölner Studien zur Archäologie der römischen Provinzen. Buch am Erlbach
KSIA	Kratkie Soobščeniija Instituta Arheologii AN SSSR, Moskva
Latomus	Latomus. Revue d' Études Latines, Bruxelles
Limes 11 Székesfehérvár	Akten des XI. Internationalen Limeskongresses Székesfehérvár 1976, Budapest 1977
Limes 12 Stirling	Roman Frontier Studies: papers presented to the 12 th International Congress of Roman Frontier Studies 1979 (W.S. Hanson and L.J.F. Keppie eds.), BAR IS 71, Oxford 1980
Limes 16 Rolduc	Proceedings of the XVI th International Congress of Roman Frontier Studies, Rolduc 1995 (W. Groenman-van Waateringe, B. L. van

	Beek, W. J. H. Willems, S.L. Wynia eds.), Oxford 1997
Limes 19 Pècs	Limes XIX. Proceedings of the XIX th International Congress of Roman Frontier Studies, Pècs, Hungary, September 2003, (Z. Visy ed.), Pècs 2005
Limes 20 León	Limes XX: Estudios sobre la Frontera Romana, Roman Frontier Studies, vol. III, Anejos de Gladius 13, León, Spain, September 2006 (eds. A. Morillo, N. Hanel and E. Martín), Madrid 2009
MA	Memoria Antiquitatis, Acta Musei Petrodavensis, Piatra-Neamț
MAE al AȘ	Muzeul de Arheologie și Etnografie al Academiei de Științe din Republica Moldova, Chișinău
MCA	Materiale și Cercetări Arheologice, București
Meșteșuguri și artizani în Dacia romană	Meșteșuguri și artizani în Dacia romană (Doina Benea et al. eds.), Timișoara 2007
MIA	Materialy i issledovanja po arheologii, Moskva
MN	Muzeul Național, București
Mousaios	Mousaios, Buzău
Numismatika i sfragistika	Numismatika i sfragistika, Sofia
Oltenia	Oltenia, Craiova
Orbis Antiquus	Orbis Antiquus. Studia in honorem Ioannis Pisonis (eds. Ligia Ruscu, Carmen Ciongradi, R. Ardevan, C. Roman, C. Găzdac), Cluj-Napoca, 2004
PAV	Petersburgskij arheologičeskij Vestnik, Sankt Petersburg
Peuce	Peuce, Tulcea
PME	H. Devijver, Prosopographia militiarum equestrium quae fuerunt ab Augusto ad Gallienum I 1976, II 1977, III 1980, IV (Suppl. 1), Leuven 1987
Pontica	Pontica, Constanța
PZ	Praehistorische Zeitschrift, Berlin
RA	Rossijskaja Arheologija, Moskva
RAS II	M. P. Speidel, Roman Army Studies vol. 2. (Mavors Roman Army, vol. VIII), Stuttgart
RB	Revista Bistriței, Bistrița
RM	Revista Muzeelor, București
RMD I	Margaret M. Roxan, Roman Military Diplomas 1954–1977 (University of London, Institute of Archaeology, Occasional Publication 2), London 1978
RMD II	Margaret M. Roxan, Roman Military Diplomas 1978–1984 (University of London, Institute of Archaeology, Occasional Publication 5), London 1985
RMD III	Margaret M. Roxan, Roman Military Diplomas 1985–1995 (University

ABBREVIATIONS

	of London, Institute of Archaeology, Occasional Publication 14), London 1994
RMD IV	Margaret Roxan, P. Holder, Roman Military Diplomas IV (Institute of Classical Studies, BICS Supplement 82), London 2003
RMD V	P. Holder, Roman Military Diplomas V (Institute of Classical Studies, BICS Supplement 88), London 2006
RÖ	Römische Österreich, Wien
RRH	Revue roumaine d'histoire, București
RSA	Rivista Storica dell'Antichità, Bologna
SA	Sovetskaja Arheologija, Moskva
SAA	Studia Antiqua et Archaeologica, Iași
SAI	Svod Arheologičeskikh Istočnikov, Moskva
Sargetia	Acta Musei Devensis, Deva
SCIV(A)	Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
SCN	Studii și cercetări de numismatică, București
SJ	Saalburg Jahrbuch, Bad Homburg
SlovArch	Slovenská Archéologia, Bratislava
Specimina Nova	Specimina nova, Pécs
Starinar	Starinar. Organ Srbskogo arheološkog društva, Belgrad
StCl	Studii Clasice, București
StComSatu Mare	Studii și Comunicări, Satu Mare
Stratum	Stratum, Chișinău
StudArch	Studia Archaeologica. A Móra Ferek Muzeum Evkönyve, Szeged
Studia Historica et Arhaeologica	Studia Historica et Arhaeologica. In Honorem Magistrae Doina Benea (eds. M. Crînguș, S. Regep-Vlascici, A. Ștefănescu), Timișoara 2004
Studii de Istorie Antică	Studii de Istorie Antică, (eds. G. Florea, G. Gheorghiu, E. Iaroslavschi), Cluj-Napoca, 2001
Syria	Syria: revue d'art oriental et d'archéologie, Paris, Beyrouth
ŠZ AÚSAV	Študijné Zvesti Archeologického Ústavu Slovenskej Akadémie Vied, Nitra
TD	Thraco-Dacica, Institutul Român de Tracologie, București
TGE	Trudy Gosudarstvenogo Ermitaža, Leningrad
Tibiscus	Tibiscus, Timișoara
TIR L 34	Tabula Imperii Romani. Aquincum-Sarmizegetusa-Sirmium, L. 34, Budapesta
VDI	Vestnik Drevnei Istorii, Moskva
VP	Vychodoslovensky Právek, Košice
World Archaeology	World Archaeology, London
ZPE	Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik, Bonn

NEAR AND
BEYOND

THE ROMAN FRONTIER